
Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji

Dušan Čop

IZVLEČEK: V prispevku so pregledno obravnavana gorska, terenska (ledinska) in vodna imena glede na njihov nastanek, tvorbo, pomen in vpliv narečja. Omenjeni so tudi najznačilnejši jezikovni pojavi pri teh imenih, prikazano je današnje stanje raziskav, navedeni pa so tudi najpomembnejši viri in literatura.

Oronymes, Microtoponyms and Hydronyms in Slovenia

ABSTRACT: The article is a systematic presentation of oronyms, microtoponyms and hydronyms with regard to their origin, formation, meaning and dialectal influences. Also mentioned are the most typical linguistic phenomena reflected in this names. The current status of research in this field is discussed, and a list of the most important sources and literature is included as well.

A GORSKA IMENA (ORONIMIJA)

I. Uvod

Slovenija je večinoma gorata (oz. hribovita) dežela, le na vzhodu in jugovzhodu je nekaj več nižinskega sveta. Njeno gorsko imenoslovje je zato dokaj bogato, tako tudi imenoslovje delov gorskega sveta, kakor so npr. imena prelazov, značilnih ozkih dolin in vseh posebnosti, ki so povezane z alpskim in predalpskim, hribovitim svetom slovenske pokrajine. Če bi zbrali imena vseh gorskih predelov in seveda tudi hribovja v Sloveniji, bi tako delo obsegalo prav gotovo vsaj dvakrat toliko imen, kot je vodnih imen na istem področju.

Ker je Slovenija v zgodovini (tudi že pred prihodom Slovanov v 6. stol.) vedno predstavljala prehodno ozemlje ob poti iz Srednje in Vzhodne Evrope na jug, v Italijo in Sredozemlje, je povsem umljivo, da se je tudi v oronimiji ohranilo nekaj substratnih, tj. predslovanskih imen, npr. *Krma*, *Krmanija*, *Kočna*, *Kanin* (v starejših zapisih tudi *Komin* / *Comin*), *Rombon*, *Matajur* < *monte(m) maiore(m)*, *Krim* – romanskega ali keltskega izvora. Tudi adstratna imena, ki so jih posredovali tuji vplivi pozneje, v stoletjih po naselitvi, npr. *Frtica*, *Mojstrovka*, *Konfin*, *Vahta* (pre-

laz v Gorjancih, *Limbarska gora* (< *Lilienberg*), *Jetrbenk* (< *Hirtenberg*), *Pelc*, *Barigla* in druga, romanskega in nemškega izvora, bogatijo pestro množico slovenskih gorskih imen.

V veliki večini pa so naša gorska imena slovanskega izvora. Imena *Triglav*, *Jalovec*, *Škrlatica*, *Stol*, *Gorjanci*, *Mrzla gora*, *Slivnica*, *Snežnik*, *Kozjak*, *Raduha*, *Olševa*, *Orlica*, *Srebrni breg*, *Kobila*, *Mož*, *Lubnik*, *Planjava*, *Brana* so prav gotovo takega izvora.

II. Besedotvorje

Gorska imena so enobesedna, a sestavljena tudi iz dveh ali več besed. Redkejšje so predponске ali predložne imenske oblike. Enobesedna gorska imena so eno- ali dvodelna (npr. *Triglav*, *Jelenkamen*, *Tonderškofel*, *Altemaver*, *Stol*, *Trstelj*, *Grmada*, *Bohor*, *Pokljuka*). Tu naj opozorim tudi na predložna (predponska) enobesedna imena (*Zdrtnik* < *Razdrtnik*, *Prestreljenik*).

Dvo- ali večbesedna imena so pogosto sestavljena z občnimi imeni *vrh*, *gora* (*gorica*, *gorca*), *špica*, *peč*, *greben*, *glava*, *polica*, *hrbet* idr. s pridevnikom (prilastkom) na levi strani (*Črni vrh*, *Veliki vrh*, *Tolsti vrh*, *Kozji vrh*; *Šmarna gora*, *Črna gora*, *Travna gora*, *Obla gorica*, *Pekrska gorca*; *Kukova špica*, *Lepe špice*; *Srednja peč*, *Debela peč*, *Bukova peč*, *Luknja peč*; *Kalški greben*; *Dolgi hrbet*; *Huda polica*; *Srebrni breg* v Prekmurju; *Šmarjetna glava*, *Mala* – in *Velika glava*). – Pridevnik na levi strani je pogosto *mali*, *veliki*; *sprednji*, *srednji*, *zadnji*; *nizki*, *visoki*: *Mali* –, *Veliki Triglav*, *Mala* –, *Velika Ponca*, *Srednja* –, *Zadnja Ponca*; *Nizka* – in *Visoka Bavha*; leksem "vrh" je lahko ime ali del imena neke gore: *Vrh nad Peski*, *Vrh Riběžnov*, *Draški vrh* ali pa označuje tudi preval na gorskem grebenu, kjer cesta iz ene v drugo dolino doseže svoj najvišji vzpon, npr. *Vrh Ravni*, *Vrh Bače*, *Pasterkov vrh* (danes gre cesta čez *Pavličevo sedlo*), *Jezerski vrh*, (*Smokuški*) *Vrh*.

Nekatere gorske vzpetine imajo po več imen, zlasti če so med dvema dolinama ali krajema: *Dobra gora* (*Mlino*) ali *Špik* (*Selo pri Bledu*), *Strgavnik* ali *Ribenska gora* (s selske strani *Hvančnek*), *Stol nad Breginjem* je v starih dokumentih zapisan *Plasenberg*, *Goli werch*, venete autem *Stu*.

III. Pomen gorskih imen

Pomensko so gorska imena zelo različnega izvora. Nastala so:

a) iz *osebnih imen*: lahko tudi predstavljajo osebna (družinska) imena brez sufiksacije, npr. *Uršlja gora*, *Donačka gora*, *Raduha*, *Španji vrh*, *Mangart*, *Nabojs*, *Galetovec*, *Ptanovec*, *Tošč* (v Polhograjskih Dolomitih, še leta 1856 *Utošč*, še prej *Otošč* < *Ljutoša*). Istega izvora je tudi *Toško čelo*. Nekatera gorska imena so bila spremenjena zaradi objektov na vrhu: *Uršlja gora* (sicer *Plešivec*), *Sv. Peter* (nad Begunjami), ljudje pa še poznajo staro ime *Gora*. Vendar taka imena niso prav pogostna. – Marsikatera gora (ali hrib) nosi ime po kraju, nad katerim oz. blizu kate-rega se vzpenja: *Begunjščica*, *Vremščica*, *Ljubljanski vrh*, *Lendavske gorice*, *Kočevski rog*;

b) po *konfiguraciji / oblikovanosti tal* in njih značilnostih: *Ojstrica*, *Ostrež*, *Hribr*, *Hrif* (=hrib), *Gora*, *Brdo*, *Kljukovec*, *Pokljuka* (< *pod kljuko*), *Špik*, *Goričica*, *Grmada*, *Rodica* (Spodnje bohinjske gore, < grad-), *Okroglež*, *Golica*, *Grinto-*

vec / *Grintavec* (< *grint-*, prim. krajevno ime *Grinčiče* oz. *Grinšče*), *Raskovec*. Tu moramo posebej omeniti nekaj imen zaradi določenih značilnosti njihovih nosilk, npr. *Rež* – soseda *Kredarice* pod Triglavom. Videti je, kakor da bi bila gora presekana in razpolovljena, torej < *rěžb* (prim. ime gore v Visokih Tatrah, na slovaško-poljski meji, namreč *Rysy*, z istim pomenom, spodaj led. ime *Pod Rysmi*). – Sem spadajo tudi imena, ki spominjajo na velike naravne nesreče, npr. *Podrta gora*, *Gorelše*, *Zdrtnik* (v Karavankah nad Jesenicami, l. 1761 v opisu Bucellenijeve postesti "Resterte vereh");

c) po *vremenskih posebnostih*: *Vitranc* (< veter), *Snežnik*, *Pihavec*, *Hlip* (< o vetru: *hlipéti*), *Ozebnik*, *Strelovec*, *Mrzla gora*, *Mrzli vrh*; *po dnevnem času*: *Poldnevica*, *Ponca* (< *poldnica*), *Prisank* (< *Prisolnik*);

č) po neki *živali*, npr. *Krokar* (nad dolino Kolpe), *Jerebica*, *Kob(i)la*, *Konj*, *Lisica*, *Rašica* (po priimku *Vran*, še leta 1895 *Vranšica*), *Bečevnek* na Gorenjskem (poimenovan po *bučela*, starejšem imenu za "čebela"), *Orlovina* (nar. *Vrlovna*), *Kozjak*, *Kanjavec*, *Jelenkamen*. Nekatera teh imen so izvedena iz živalskih imen z nekim sufiksom. Vendar spadajo k tem tudi imena, privzeta iz imen živalskih mladičev: *Orličji* in *Orličje*, *Telečnik* (nad Jesenicami, *Jagnjenica*, *Mežakla* (< *mežek*);

d) iz *fitonimov* (*rastlinskih imen*), brez obrazila sicer zelo redko: *Kopitnik*, *Resje*, *Hudobilnik*, *Bavha*, *Javor*; druga imajo različna obrazila, npr. *Tisovec* oz. *Kisovec* (v delu Gorenjske nar. "čisouc"), *Travnik*, *Ratitovec* (< *rakita*), *Javornik*, *Hrasnik*, *-ica*, *Koprivnik* (na Primorskem je to *Pokrivnik*), *Hmeljnik*, *Olševa*, *Mecsnovec*, *Mesnovec*, *Rožnik*, *Jelovica*, *Mojstrovka* (< furl. *magjustra "borovnica"), *Robičje* (< *jerebika*, nar. *rəbičje*), *Malnež*.

e) po *delih človeškega telesa*: *Tisja glava* (nad dolino Kolpe), *Mala* – , *Velika Glava*, *Triglav*, *Šija* (= *Vrat*), *Teme* (vrhnji del nekaterih gora), *Čelo*, *Rame* (*Na Ramah*), *Kovk*, *Pleče*, *Dolgi hrbet*, *Nos*, *Palec* (Karavanke);

f) po leksemih s področja *predmetov*, ki so delo človeških rok, tj. orodje, obleke: *Kolovrat*, *Lemež*, *Obroč*, *Stol*, *Miza* in *Mizica* (nad Zadnjo Trento, nad okoličico Tržiča), *Oltar*, *Barigla* (Kropa); *Žrd*, *Čelešnik*, *Klad(i)vo* (v grebenu Košute), *Ojnica*, *Štanga*, *Rokav*;

g) po *delih stavbe / hiše*: *Streha* (npr. *Jalovca*), *Dimniki* (nar. *raufenki*), (*Jezerski Stog*, *Skedenj* (nar. *u škədnjō*), *Kuhinja* (npr. *Nad Kuhinjo špica*), *Ispa* (Bohinj), *Lopa*;

h) po *jedeh* imajo, zaradi oblike, imena: *Fancovt*, *Skuta*.

i) po *barvah*: *Bela peč*, *Črna gora*, *Srebrni breg* (Prekmurje), *Srebrnjak*, *Zlati grič*, *Za Sivim rebrom* (*Sivo rebro*), *Sivora*, *Rjavec* (sosed Triglava), *Rjavina*, *Rumena zajeda*, *Zelenica*, *Rdeča stena*, *Krvavec*, *Krvavka*. Manjkata le škrlatna in oranžna barva.

j) Na gol, neporasel vršni del gore oz. hriba kažejo imena *Planja*, *Planjava*, *Planina*, *Planinica* (splošno slovensko; prvotni pomen leksema *planina* je "gora, na kateri ni gozda"); *Golica*, *Plešivec*, *Pleša*. Nasprotno izražajo imena *Gozdnik*, *Gozdašnica*, *Gojzdec*, *Drauškofel*. – Vendar imajo svoja imena tudi na pol poraščen vzpetine: *Lisca* nad Posavjem, *Lisec* (pri Črni prsti, še leta 1620 zabeležen kot *Lisa gora*; prim. poljsko *Lysa gora* in češko *Lysa hora*, v Hercegovini *Mali* – in *Veliki Lisac*).

k) Tu so končno še gorska imena *mitološkega izvora*: *Ajdinja* (nar. *Ajdna*), *Dedec*, *Baba*, *Babji zob*.

l) H gorskim imenom lahko prištejemo **imena osamelcev**, naj bo to na samem stoječa ali pa v steni viseča skala: *Babja skala*, *Igla* (Luče v Savinjski dolini), *Iglica* (nar. *Jəglīca*, nad Bohinjsko Belo), *Obešnik* (nar. *běšənk*, pod Potoško planino);

m) Ker so **plazovi** izrazito gorski pojav, omenimo tu še nekatera njihova imena: *Mo(n)štranca*, *Kelih*, *Sveča* (tudi *Svečnik*), "Tamen plaz" (= temni plaz; prim. iz Prešernovega soneta besede: "... od mertvih deklic, ki so v ti nesreči, de mor'jo vhatat' groba tāmni ječi ...") v Vratih, pod Škrlatico;

n) **Gorski prelazi** in višinska razgledna mesta imajo prav tako lahko zelo zanimiva imena: *Mili pogled* (trikrat na Zgornjem Gorenjskem), *Vahta* (Gorjanci), *Čez noge* (staro ime za Triglavsko oz. *Bovško škrbino*), *Medji dol* (= *Medvedji* –), *Velnica* (nar. *Bēunca* / *Rateče*, *Vēunca* / *Kranjska Gora*).

IV. Starost imen

Zelo stara imena so med drugimi: *Jecavca*, *Triglav*, *Čegovnik* (na Notranjskem, prim. koroški *Tschekeknock*, zahodno od Dobrača), *Gradišče* – pogosto ne samo krajevno, ampak tudi hribsko ime, ki navadno označuje kraj neke zelo stare, propadle zgradbe ali utrdbe. Tudi imena *Peca*, *Planja*, *Planina*, *Planjava* so brez dvoma že iz časov naselitve Slovanov.

a) Med novejša neslovanska gorska imena spadajo, poleg že v uvodu omenjenih, npr. *nemška Kugla*, *Tonderškofel*, *Altemaver*, *Kremant* (zadnja tri so gorskim vrhovom dali nemški priseljenci po leta 1213 v okolici Sorice), *Rifnik* (< *Reichenegg*), *Rihenberk* (*Reiffenberg*, *Vipavska dolina*); tudi *romanska*: *V portnah*, *Splevta*, *Nova* –, *Stara Krida*.

b) *V razvoju turizma* (v 19. in 20. stol.) so turisti in planinci spremenili nekatera imena in uvedli nova, npr. za vrh Slemenena nad Planico *Slemenova Špica* namesto starega *Na Bavhi* (nar. *na bāušə* oz. *na bāušē*), *Visoka Martuljška Ponca* namesto *Rutarško poldne* (*Rutaršč pône*), *Kukova špica* za *Kuk* (*na Kôko*).

V. Vpliv narečja in njegove posebnosti

Narečje s svojimi posebnostmi dostikrat odločilno vpliva na pravilno zapisovanje imen, pa naj bodo to gorska, ledinska ali vodna imena. Kjer so domačini pozabili, kaj ime sploh pomeni, v toliko rodovih – večinoma so imena zelo stara – se je to velikokrat tudi zgodilo in ker so se razlage in zapisovanja imen pred desetletji lotevali ljudje, četudi so bili med njimi jezikoslovci, ki narečja niso poznali, vsaj ne dovolj dobro, so ime napačno slišali oz. razumeli in ga zato tudi napačno zapisali. Tak zelo znan primer je *Višarje*. Prvotna (slovenska) oblika tega gorskega imena je *Lušarja* (edninska oblika, tako še danes govorijo in tudi pišejo Beneški Slovenci); to so Furlani v svojem jeziku sprejeli kot *Lussari(e)*, Nemci pa *Luschari* < *Lušarje*. Furlansko obliko so sprejeli tudi Slovenci npr. v Ziljski dolini kot *wušarje*. Na Gorenjskem so obliko *Lušarje* ljudje, ki že stoletja obiskujejo ta kraj, izgovarjali *ušârje* (v gorenjskem narečju začetni zlog, v katerem je *l*- ali *v*-, izgovarjajo z močno redukcijo kot *u*, npr. *Urin* < *Laurin*, *Urič* < *Lauritsch*; *Ušēunca* < *Višelnj*

ca, uxər (v Bohinju < *vihàr*) že tedaj, ko so (v drugi polovici 19. stol.) usklajevali imena v duhu knjižnega jezika in pri tem zagrešili marsikatero napako. Tako tudi v imenu *Lušarje*, v katerem so videli *Vi-* in zato zdaj pišemo *Višarje*, čeprav je tudi Prešeren zapisal dovolj jasno: "Tersat obiše, al' svete Lušarje" v svojem znanem sonetu "Marskteri romar". Iz istih razlogov danes slišimo (in beremo tudi v uradnih knjigah) gorska ledinska imena *Na Šehu* (planina v Bohinju) oz. *Na Šeh* – to pa samo zato, ker zapisovalec ni bil več prisluhniti narečni izgovorjavi: na sšéx (ali na *ššéx* < *Na Sušeh*), ker *-u-* v začetnem nenaglašenem zlogu izpade: *Sšíwənk* (< *Sušilnik*), "usè se possíwo". – Zato tudi nepotrebna, večletna polemika o ledinskem imenu *Za podnem* v Zadnji Trenti; udeleženci polemike so bili večinoma prepričani, da gre tu za "poldne". To je zelo neresno: kadar omenjamo "poldne", imamo v mislih goro: *Poldnik*, *Ponca*, *Poldnevnica* na obrobju Alp, *Polinik* (v Avstriji), *Polédnik* na Češkem; vsa ta imena predstavljajo gorske vrhove. Pri *Za podnem* (zdaj to pišejo skupaj *Zapodnem*) gre za "poden", ljudje govoré: "Vas sama je pa že v pódnu" (= pod gorami, v dolini); če pa je na koncu *-em*, je to stvar narečja – v zgornjesoškem narečju govorijo: *pod m(u)ostem*, *pod g(u)ozden* (zapis iz l. 1509), z *bratrem* (v Bovcu *-əm* ali *-ən*). Pa še to: *poldne*, *poldan* je v zgornjesoškem narečju "pudan"! – Sklop *ol-* je v tem narečju navadno *-u-*: *suza* (=solza), "tukli smo ga" (=tolkli, topli); "puno ljudi" (=polno, veliko); zato tudi *Bučan* (=Bovčan), *ucé* (=ovce).

V narečju je treba paziti tudi na metateze: Dolga leta je v Planinskem vestniku (zlasti med obema vojnama) potekala razprava o imenu gore med Stolom in Begunjščico; domačini iz občine Žirovnica, kamor spada *Zelenica* in gore nad njo, to goro imenujejo *Nemški vrh*, Tržičani *Vrtača*, drugi spet *Visoka Vrtača*. Toda *Vrtača* je izredno lepa, prava kraška vrtača tik pred prehodom čez mejo – gora sama pa je še v prvi polovici 18. stoletja, v opisu meja blejske graščine, omenjena kot *Mennischke werch*. Saj je res: ne more gora biti *Nemški vrh*, če pa nikoli ni bilo nobenega nemškega naselja ne južno ne severno od te gore. – Že iz tu navedenega je razvidno, kako zelo pomembna je metodologija: da se raziskovalec / etimolog zaveda, da ni dovolj, če pozna samo tisti kraj, katerega ime(na) raziskuje; kako zelo pomembno je, da spozna tudi vso širšo okolico, celotno področje zadevnega narečja oz. razišče podobna ali ista imena na vsem ozemlju jezika – najde torej čim več primerov imena.

To dovolj nazorno pokaže tudi primer imena *Gabela*. *Gabela* je ime urejene, v breg izkopane globeli, po kateri teče pot navzgor (npr. s Placa v Kropi navkreber), v Mojstrani in na Dovjem take, hoji namenjene globeli, imenujejo (narečno) *gobeiwa*, v Kropi *gabêla*, drugje *gabêwa* (< *globel*, sprememba deklinacije, disimilacijski izpad prvega *-l-*). Drugače pa je to *gôbu* in *gobêwa*. Kadar sta v imenu (besedi) dva enaka soglasnika (namreč *-l-*, *-r-*, *-n-*), eden od obeh rad v govoru izpade: ledinsko ime *Bratranica* (Radovljica) > *bátranca* ali *brátranca*; *fanêla* (in *fanêwa*) < *flaneta*; ledinsko ime *Pérasle* < *Preras-*; *Marzídovšek* (priimek) < *Mrzli dol-*; *zmarlet* ("spomladi") < *z-mlad + let*; *Finžgar* (priimek) < *Finsinger*; *moštranca* < *monstrantia*; *Poldašnja špica* < *Poldnašnja špica*; *Žirovnica* (*Žerovnica*) < *Žrnovnica*.

Prav tako smešno in neresno je, da gorsko ime *Orličje* mnogi danes pišejo *Orglice*. To je v Kamniški Beli tudi ime slapa, toda tako močen slap ne more biti

"orglice". Ime so starejši domačini izgovarjali (tudi ime slapa!) "wôrglče" oz. "vrliče", turisti in nedomačini so iz tega naredili "orglice", "rigeljč" in še nekatere modrosti. Toda ime "wôrglče" je staro že več stoletij, "orglice" pa zasledimo kot ime nekega glasbila šele po letu 1890. Težave povzročajo vrinjeni -g- in ker so vsa ta imena, tako gorska kot vodno ime na gorenjskem narečnem področju, je treba poudariti, da se tu med -r- in -l- rad vrine -g-, npr. "čmrgal" (čmrlj), "kerglc" (kerlc), "cugla" (k curljati), "cmregla" (k *cmeriti se*), "medveda je *ustreglu*" (= ustrelil). Pravilno je torej lahko samo *Orličje* (ali *Orličje*), kakor so zapisovali vsi resnejši zemljevidi. Da je to ime izvedeno iz stsl. *orьlbь*, dokazuje tudi dejstvo, da v luknjah na severni strani enega od vrhov oz. skalovja s tem imenom tudi še po l. 1980 skoraj vsako leto gnezdiyo *orli*.

V narečjih nekega jezika so tudi take posebnosti oz. zakonitosti, ki, če nanje naleti neizobražen oz. nanje nepripravljen zapisovalec, lahko usodno vplivajo na pomen oz. zapis imena.

B TERENSKA (LEDINSKA) IMENA

I. Terenska imena so po veliki večini slovanskega (slovenskega) izvora, vendar najdemo tuje vplive prav po vsej Sloveniji, v največji meri na zahodu in na severu. Saj se prav tu in v sosednjih deželah (Furlanija, Koroška, Vzhodna Tirolska) srečujejo tri velike jezikovne skupine: romanska, germanska in slovanska. Tujih vplivov je vse manj v smeri proti jugovzhodu in vzhodu, najmanj jih je opaziti v osrednjih predelih (npr. na Bloški planoti). Substratnih tujih imen je razmeroma malo (to so npr. imena *Krma*, *Krmanja*, *Tamar*, *Stamare*), adstratna tuja terenska imena pa so v nekaterih predelih prav pogosta, npr. tam, kjer so se iz različnih vzrokov naseljevali germanski ali romanski ljudje kmečkega ali delavskega porekla, najdemo ledinska imena kakor *Lišpernik*, *Pirnžok*, *Šotlenk*, *Žovležen*; *Bantole*, *Davje frate*, *Štradon/Štradun*, *Bormes* in še celo pod Gorjanci je ime *Vahta*; mnoga imena so slovenski ljudje prevzeli od germanskih in romanskih sosedov ob stikih s tujo razvijajočo se kulturo, npr. *Mo(n)štranca*, *Gmajna*, *V portnah*, *Študa*, *Štuki*, *Stara –*, *Nova kreda*, *Kelih*, *Onkar*.

Če govorimo o slovenskih terenskih imenih, imamo tu v prvi vrsti pred očmi imena polj, travnikov, njiv, tj. tistih zemeljskih površin, ki jih človek izrablja za gojenje kulturnih rastlin. Take površine označamo z občnim imenom ledina. K ledinam štejemo tudi paši namenjene predele gorskega sveta, prav tako pa tudi take površine, ki niso porasle z gozdom, a niti niso plodne in tudi ne pašniki za živino (npr. *Spodnje* in *Zgornje Ledine* na južni strani Triglava) in *Ledine* (na severni strani Kamniških Alp, pod Kočno). – K terenskim imenom moramo prišteti tudi gozdna imena, ki predstavljajo med terenskimi posebno zvrst, z docela svojskimi imeni, ki so v mnogih primerih čisto drugačna kot ledinska imena. – Sem je treba šteti tudi imena dolin, sotesk in tesni; kraških jam, ki so zaradi kraškega značaja ne samo značilne za južne oz. jugozahodne predele Slovenije, ampak so dejansko tudi

vsi naši gorski predeli, tako Julijske kakor Kamniške Alpe, prav tako kot Karavanke, prepreženi z značilnimi kraškimi pojavi. (Zato v Alpah niso redka imena *vrtiča* ipd.) – K terenskim imenom spadajo tudi imena poti in njihovih delov.

II. Besedotvorje

V besedotvorju ločimo tu prav tako eno-, a tudi dvobesedna imena, številna so oblikovana kot predložne povezave (npr. *Farjevec, Vrata, Planica; Lepa kopišča, Hudi hlevi; Zapotok, Podreber, Mejame, Na Polju, Za skalo, Pod skalco*). Vendar je tudi dovolj primerov takih imen, v katerih sta, če je ime sestavljeno iz dveh delov, oba med seboj neločljivo povezana in se sklanja samo še drugi, zaključni del (npr. *Strokosc, Jelendol, Medevoše*). Prvi del sestavljenega imena često izraža (pri sicer istem imenu) razliko v prostoru ali velikosti (npr. *Malo polje, Velo polje; Mala planina, Velika planina; Prva –, Druga –, Tretja Planja; Spodnja –, Srednja –, Zgornja Raven*), pripadnost nekemu kraju (*Zabreška planina, Poglejsko polje, Krniška skleda*) ali ga kakorkoli поблиže označuje (*Tamen plaz, Ledena trata*).

III. Ledinska imena po pomenu oz. izvoru

Ledine so poimenovane:

a) po lastniku (*Drčev rut, Cimpkova ledina, Hkavčeva ledina, Menikov vrtec*), kjer je lastnik navadno označen s hišnim imenom, a tudi s priimkom, npr. *Bošinka*. Ime ima ledina lahko tudi po nekem osebnem imenu (npr. *Hotinj, Hobovec* k imenu *Hotebod*);

b) po barvi, ki jo kažejo: *Zelenica, Črnivec, Belo polje, Sivec* (pl. v Bohinj), *Rjavka*;

c) po živalih: *Farjevec, Junčevac* (oboje pomeni isto: pašnik za mlade vole, le da je *Farjevec* izvedeno iz nemškega *Farre* "mlad bik"), *Medvedjek, Meja dolina* (< *Medvedja*), *Jagnjenica, Telečnica, Skolnek* (< *Sokolnik*), *Mlakoše, Kozjek, Konjščica, Gamsov skret* – torej ne samo po domačih živalih;

č) po značilnih rastlinah ali drevesih: *Črničja raven, Jasenje, Hrastnica, Pod hruško, Bukovlje/Bukovje, Lipnja trata, Na rosuljah* (vseslovansko; tudi v dolini Kolpe), *Travno brdo, Jablanica, Prosje, Ržiše, Zajavornik, Spodnje –, Zgornje Širče*;

d) po delih človeškega telesa (ti imajo v naravi svoj poseben pomen): *Pod nartom, Čelo* (pogosto ime), *Na kolenu / Koleno, Na laktu, V jeziku in Čez jezik, Za Šijo, Pleče, Na ramah*;

e) po delih hiše in raznih predmetih oz. pohištvu (tudi ta imena imajo v naravi poseben pomen): *Kofce* (< *Klopce*), *Klanica* (= stopnišče k hišnemu vходу, strm klanec), *Zapret/Zatrep, Prižnica*;

f) v spomin na zgodovinski dogodek: *Na Tabrah*;

g) po pripadnosti sosednji ali domači pokrajini: *Korošica, Kranjska planina*;

h) po oddaljenosti od (domačega) kraja lastnika kaže dokaj pogosto ime *Amerika*. Ime ledine izraža tudi stran neba: *Na večernicah* (= zahodno od vasi);

i) z zelo starimi ledinskimi imeni: *Žale / Žalje* (še iz srednjega veka, ker so to vedno kraji s pokopališči starih Slovanov oz. Slovencev); to ime je danes dostikrat

tudi del večjega kraja, *Šijal/Za Šijo* (nekoč mnogo bolj znano in pogosto ime), *Plest*, *Plesmo / Na plesmu*, *Pod ksram* (= pod kserjem), *Na kseričih*.

IV. Gorska ledinska imena

Gorska ledinska imena so prav tako lahko tudi večbesedna (sestavljena s predlogom ali pridevnikom). To so predvsem imena planin, plazov, pašnikov ipd., npr. *Pri Jezeru*, *Huda raven*, *Peski*, *Za Planjo*, *Na Krnici* (pod Rogatcem), *Voklo* (< *lokev*), *Lipanca*, *Plesmo*, *Kuhinja*, *Prisanca* (nad Zasavjem, istega izvora kot ime *Prisank*), *Lengarjev rovt* (po lastnikih, ime je nemškega izvora: < *Liebenberger*, ok. 1800 *Lembergar*). Plazovi: *Velika Dnina*, *Dolgi plaz*, *Sveča*, tuja imena: *Moštranca*, *Kelih oz. Tabernakelj*.

V. Gozdna imena

Gozdna imena so velikokrat čisto drugačna kot navadna ledinska: *Irgelc*, *Udin boršt*, *Kozjek*. So eno- ali dvobesedna, sestavljena s predlogom ali pridevnikom kot levim atributom, npr. *Vrhgora* (Bela Krajina), *Markovski graben* (pri Mozirju), *Za Likebom*, *Milanov log*, *Čutov del*. Prvi del takega sestavljenega imena je torej lahko tudi ime lastnika. Sicer pa se gozdovi dostikrat imenujejo po drevju in rastlinju, npr. *Tisovec* in *Tisovnik* (Notranjska), *Javorje*, *Jelovica*, *Jesenje*, *Mesnovc* (< *Macesen*), tudi po živalih: *Meja dolina* (< *medvedja* -), *Za psom*, glede na posebnosti kraja in lastnosti tal, npr. *V lomlu* (nar. *u wômo*), *Hudi kot* (Pohorje), *Jecavca* (k "jecati / jekati", tj. odmevati), *Shalje* (< *suhal* = suha, sušča se smreka, kakršnih je v tem velikem gozdu veliko, pisateljica N. Matičič napačno piše *Skalje*, ker izvaja ime iz "skala").

Ker je treba v severozahodnem delu ozemlja upoštevati vplive vseh treh velikih jezikovnih skupin, omenimo primer imen, ki pomenijo "odmerjen del gozda", npr. *Hrastov del*, *Mali deli* (nar. *Male déwa*, *pod Begunjščico*. Tu je H. Tuma hudo pogršel: ime izvaja iz *Mala deva*!!); toda v Zgornji Savski dolini in v Bohinju je to večinoma "talj (tal)": *V taljih*, v okolici Bleda pa "pàrt": *Parti*. V (gozdnih) imenih oz. kjer je bil gozd iztrebljen, se skrivajo zelo stari pojmi in besede, npr. *V črtéh*, *Črtenje*, *Črtež* (glagol *črtiti*); *Robež(nica)* (k gl. *robiti*). Posebnost so imena, ki imajo svojo obliko zaradi tujih vplivov oz. vplivov z drugih narečnih področij, npr. *Tanderškofel*, *Dravškofel* (Sorica), *Smrajka* (< *smreka*, Mojstrana), *Miezgorah* (= *med gorami*, Bohinj). Splošnoslovenska so sicer tudi gozdna imena *Mrežice*, *Mrežišče*, v zgornjem delu Gorenjske je to *Mrelša*, *Mrenša*.

VI. Imena dolin

Tudi **imena dolin** so eno- ali večbesedna: *Perasle* (< *prerasti*), *Globoki potok* (nar. *Ubôč pótak*), *Kravja dolina* (splošnoslovensko ime), *Zelena dolina*, *Špaja dolina* (Dolenjska), *Vrata*, *Kot*, *Ukanc* (< *v koncu*). Mnoga od teh imen so tujejezičnega izvora: *Konta*, *Vrtača* romanskega izvora; *Deža* (Pohorje) in *V deži*, *Škaf* (v Matkovem kotu), *V Mujah* pa germanskega izvora.

a) Iz različnih občnih imen so zaradi svojih *naravnih značilnosti* (oblika, namembnost) imena: *Kotel*, *Kotliči*; *Deža*, *Vrtača*, *Draga* (splošnoslovensko), *Plestena dolina*, *Tiha dolina*, *Hudi hlevi* (oz. *V Hudih hlevih*). To ime in pa mnoga

druga, tvorjena s pridevnikom *hud*, kažejo na težave ljudi pri delu v naravi: *Hudi graben*, *Hudo*, *Na hudem*, *Huda luknja* (Velenje).

Posebnost so dolinska imena *Železnica*, *Mégre* (< *med gore*, ker se često uporablja le akuzativ), *Mala* in *Velika Piščal*.

b) *Soteske*, *tesni*: *Pekel* (splošnoslovensko), *Žrela* (nar. *Žréwal/Mežakla*), *Kamnjek*, *Vintgar* (tuje ime), *V tesnem*, *Soteska* (nar. *Sveteska*).

c) Ves slovenski prostor (tudi gorski predeli v Alpah) pozna *kraške pojave*. Kraške jame najdemo tudi v Karavankah (npr. *Gozdašnica*, zaradi zgodovinskih dogodkov imenovana *Turška jama*, srednjeveško viteško gnezdo, dvodelna jama pod Stolom), v Julijskih Alpah *Gluharjev kevder* (Zg. Radovna), *Potočka Zijalka* pod Olševo, *Srepna* (dvojna jama pod Stražo / Bled), *Govic* (< v *glavici*) v Bohinju.

Nekatere jame so postale znamenite zaradi arheoloških najdb ali izredno lepe in pestre notranjosti, npr. *Poglejska cerkev* (blizu Bleda), *Divje babe* na Cerkljanskem, *Postojnska jama*, *Križna jama* pri Ložu.

Imena jam so večinoma tvorjena z občnim imenom – *jama*, vendar ne vse: *Mejame* (dvojna jama med Divačo in Kozino), *Vandima* (Kanin), *Labodnica*. Nekatere jame nimajo posebnega imena: *Jama pod Babjim zobom*, ali imajo ime po bližnjem kraju; po lastniku oz. po določenih osebah: *Osoletova jama* (nad Moravčami), *Meletova jama* (pri Ocizli); po živalih: *Kačna jama*, *Labodnica* ali drugače: *Okno*, (*Poključka*) *Luknja*, *Balunjača* (Boč), *Skalarjevo brezno* (Kanin), *Triglavsko brezno*, *Vilenica*.

VII. Imena poti in njihovih delov

Omeniti bi bilo treba tudi **imena poti** in njihovih delov. Tu ne gre samo za taka imena kot *Skoz Štenge* (bohinjsko je to *štenje*, sicer *štenže*), *Strma pot*, *Dolinska cesta*, *Gozdna pot*, *Strmine*, *Za prisko* (= *za preseko* / Bohinj), *Na Petelina* (Kranj) – ime brez določilnega občnega imena, *Pot na Polico* (Krško). Toda nekatere imena poti kažejo izredno starost in so tudi pomensko zanimiva, npr. *Po osmáh* (Gorenjska, < smoditi: pot je bila zgrajena, ko so požgali gozd), *Čez nogo* (staro ime za *Triglavsko škrbino*), *Čez štapne* (Sedmera jezera).

Tudi deli takih poti imajo lahko dokaj zanimiva imena: *Osränk* ali *Sovražnik* pomenita, da je pot lahko tudi spolzka, da je nevarna. V Alpah je tako ime dela poti *Prag* (npr. z Moličke planine na Ojstrico), tudi *Na povajštranem* (Bohinj) < *lastro* (beneško-italijanski leksem); to pomeni, da je bila pot na določenem delu zaradi varnosti "tlakovana" z močnim, ploščatim kamenjem.

Na koncu poglavja o terenskih oz. ledinskih imenih je treba poudariti nekatere regionalne in narečne posebnosti ledinskih (terenskih) imen in, da vsa v poglavju omenjena (a tudi druga) imena niso razširjena po vsej Sloveniji. Ledina kot občno ime je lahko tudi lastno ime po vsej Sloveniji, vendar se v Dravski dolini vse do Ruš pri Mariboru (torej v koroških narečjih) glasi ladina (zaradi razvoja glasu *-e-* v prednaglasnem zlogu > *-a-*, zaradi česar nekateri jezikoslovci to ime izvajajo napačno iz "latinus"). – Splošno slovensko je tudi *Pogled* (na Zgornjem Gorenjskem večkrat ledinsko ime *Mili pogled*), v južnih predelih pa tudi *Pugled*. Tudi imena kot *Ježa*, *Rodine/Rodne*, *Klanec* so splošno slovenska, zato pa se nekatere imena nahajajo samo v ozkem pasu določenega področja (npr. *Sovatna*, *Na sovatnah* predvsem

na Zgornjem Gorenjskem, prav tako je ime *Studor*, *Pod Studorjem* najti skoraj samo v slovenskem alpskem in predalpskem prostoru, tudi na Tolminskem in sploh v Posočju, a tudi še v Kamniških Alpah in pod Krimom). – Tudi taka ledinska (oz. hišna) imena, kot so *pri Hlipu*, *Hlipovec*, so splošno slovenska, zato pa ime *Loza* “gozd” (npr. *Grajska* –, *Gluha* –, *Velika Loza*, *Prilozje*), najdemo le v Beli Krajini; *Griža* “melišče, plazovit svet”, najdemo predvsem na Krasu in v Posočju (npr. *Griža*, *Griže*, *Grižice*). – Ledinsko ime *pustota* (iz psl. *pustь oz. *puskь) v pomenu “neobdelan svet” najdemo v tej obliki na Gorenjskem, medtem ko je *pustin(j)a* precej redkejša (Zgornje Posočje, a seže tudi v Zgornjesavsko dolino); *puščava* je na primer na Pohorju in na Dolenjskem, *pušča* v Pomurju (Prekmurju). – Ime *bavha* “ostra, triroba, zeleno/rumenorjava trava” (*Nardus stricta*) iz koroškonem. narečnega *fahl* oz. *falch* domačini v Julijskih Alpah (iz tega je tudi ime doline *Bavšica*) in v Karavankah uporabljajo v imenih *Bavha*, *Na bavhah*, *Pod Bavhovco*, s čimer označujejo planine in pašnike s slabo pašo (naprotje je *Sovatna*). Drugje tega imena ne najdemo. Če npr. na Gorenjskem še najdemo za kategorijo “gozd” občno ime *les* (npr. *Kležni les*, *V velem lesu*), pa najdemo v Beli krajini *loza*, v Prekmurju *šuma* (npr. *Murska šuma*), *Megre* so samo okrog Bleda, *Po osmah* samo v Žirovnici in v okolici.

VIII. Lingvistični pojavi

Omeniti je treba tudi najznačilnejše **jezikovne pojave**, ki lahko zameglijo pravi pomen nekega imena ali povzročijo, da se ime napačno izgovarja ali celo napačno piše. To so predvsem napačna **dekompozicija** (npr. ledinsko ime *Nad lesszam* – tako je zapisano v jožefinskem katastru – pomeni “nad malim gozdom”, danes pa se glasi *Na dlescu*, kar je zdaj težko popraviti), **afereza** začetnega zloga in **sinkopa** (npr. ledinsko ime *Vesele*, *Na Veselah* (Lesce), je nastalo iz *Nove sele* (namesto *Nova sela*) kakor *Velesovo* iz *Velo selo* in top. *Poljšica* iz *Pogledštica*). Ime planine *Kofce* (“klop” je v naravi “terasa, polica”) pa iz primarne oblike *Klopce* po razvojnih stopnjah > *Kwopce* > *Kwofce* > *Kofce*. Tako večstopenjskost razvoja kaže na Zgornjem Gorenjskem tudi iz živalskega imena “medved” izvedeni pridevnik *medvedji* oz. po sinkopi *medji*. Prastari prehod čez Karavanke *Medji dol* (na koroški strani je to *Medvedjak*) in spodaj dolinsko ime *Med(j)e voše*, na Pokljuki pa sta *Meja dolina* in *Meji vrh* (v jožefinskem katastru 1785 je to *Meduedia dolina*, pozneje *Meja dolina*). To je tretja stopnja razvoja (kakor pri *ograja* < *ograd-* + *ja*).

C VODNA IMENA

I. Pri vodnih imenih govorimo v prvi vrsti o **vodnih tokovih**, težko si je zamisliti naselje, v katerem ne bi bilo niti studenca ali potoka, tekoče vode. Poleg vodnih tokov pa poznamo v Sloveniji tudi oblike stoječih voda. To so predvsem **jezera**, **ribniki**, **mlake**, **močvirja** in majhni stoječi naravni **studenci** (s podzemskimi izviri), ki na površini ne odtekajo.

Posebej je treba zaradi njihovih lastnosti (in zato tudi dokaj drugačnimi imeni) omeniti **slapove**, **presihajoča jezera** in zaradi izrazito kraške narave slovenskega ozemlja tudi **ponikalnice** in **hudournike** (gorski svet).

II. Skoraj vsi večji vodni tokovi so tujega izvora, substratna imena pred-slovanskega ali celo predromanskega izvora, npr. številne *Roje / Rojce* (najdemo jih po vsej Sloveniji), *Sava*, *Drava*, *Soča* (< *Aesontius*), *Kokra*, *Krka*, *Nadiža*, *Meža* – le *Mura* je verjetno vsaj deloma slovanskega izvora (poleg reke *Mura* poznamo tudi potoke oz. studence s tem imenom, npr. *Mura* pod Srednjo Dobravo pri Kropi). – Vendar imajo tudi manjši vodni tokovi dostikrat tuja imena (predvsem adstratna; s seboj so jih prinesli tuji priseljenci). Tako so nedvomno tujega imenskega porekla *Rižana*, *Kacenspoh*, *Boka* in *Bočič*, *Ledava* (Prekmurje), *Rinža* in druga.

Zelo stara imena so nedvomno tudi *Negota* (Štajerska), *Nemiljščica* (oboje po starih slovanskih osebnih imenih). Tako tudi *Radovna*, *Drobuna* (< *Dobruna*).

III. Besedotvorje

Besedotvorno so ta vodna imena večinoma sicer enobesedna, vendar tudi večbesedna (predložne in predpanske zveze): *Završnica*, *Ubite vode*, *Črna voda* (pogosto ime), *Dovški potok* (Krško), *Mirtoviški potok* (pritok Kolpe), *Črni potok*. Imena vodnih tokov so torej velikokrat sestavljena iz občnih imen *voda*, *potok*, *reka*, (*rečica*), ki jih pobljže označuje pridevnik, izveden iz krajevnega imena, ali ki označuje barvo, oz. predpona (živalsko ali rastlinsko ime).

a) Po *rastlinah* imajo imena vodni tokovi / potoki: *Hrastnica*, *Lipnica*, *Olševnica* (Šenčur), *Češnjica*, *Hrušica*, *Bezena* (Maribor) in *Bezdena* (Nomenj), *Jesenica*, *Zabreznica*, *Javornik*, *Koprivna*, *Bavšica* (k *bavha* / *Nardus stricta*).

b) Po *živalskih imenih*: *Učja* (leksem *uk* < *volk*), *Kacenspoh* (= *Mačji potok*), *Vorglovka* (k stsl. *орѣлъ* = orel), *Konjščica*, *Krotnjek*, *Snetčica*, *Žabnica*.

c) Po *barvah*: *Rdeči potok*, *Črna voda*, *Beli potok*, *Zlata voda*, *Črnc* (Prekmurje).

č) Nekatera imena razkrivajo *lastnosti voda*: *Bistrica*, *Suhi potok*, *Sušec*, *Globoki potok* – ali pa lastnosti tal, po katerih tečejo: *Kamenica* (Metlika), *Pišnica* (= *Peščenica*, stsl. *пѣськъ*), *Glinščica*, *Palenk* (Logarska dolina), *Trebiža*, *Lomnica* (oz. *Lobnica* na Pohorju) (< stsl. *ломъ* “močvirnat svet”), *Socka* (Soteska), *Čerinščica*, *Starka* (Dovje / Mojstrana).

d) Potoki se dostikrat imenujejo tudi po *kraju*, skozi katerega tečejo: *Trboveljščica*, *Avšček* (Avče / Posočje), *Koritnica*, *Kroparica*.

Vodni tokovi imajo lahko od izvira do izteka v večji potok (ali reko) zaporedoma več imen. Tako se npr. potok, ki teče s Koprivnika v Savo (Bohinj) v zgornjem delu svojega toka imenuje *Beli potok*, pod vasjo pa *Kacenspoh*. Potok, ki teče s Korenskega sedla skozi Podkoren in blizu kraja Na Križnici v Savo, pa ima celo štiri imena: *Mala Poljanica* (nar. *ta mâwa paljânca*), Vavštva, skozi vas je *Krotnjek* (*Krotnik*) in nato *Potok*.

Imena manjših potokov in studencev so vse redkejša, ljudje jih pozablajo, ker v starejših uradnih virih niso vsa zapisana in ker vire nadomeščajo vodovodi – vodni zbiralniki, zajetja.

IV. Imena slapov

Ob vodnih tokovih je treba omeniti tudi **slapove**, ki se v imenih zelo razlikujejo od navadnih vodnih tokov. Slap vedno pomeni tudi vodni tok, ki pa ima skoraj vedno ime po slapu in ne obratno. Slapovi imajo imena po učinku, ki ga imajo, po svojih lastnostih, a tudi po značilnostih in posebnosti tal, po katerih tečejo.

Po svojih lastnostih imajo imena npr. *Peračica* (po stsl. *perti, *perq v pomenu "gibati se, naglo teči > strmo padati"), *Peričnik*, *Grmečica*, *Šum*, *Smešnek* (< *Šumečnik*), *Sušec* (Bovški Vintgar), *Šumnik* (Pohorje), *Presušnik* (k *presušiti se* oz. *suh*, narečno *préšššnek*). – Po učinku: *Ubijalnik* (Bohor), *Čedca*, *Predoselj* (pret. del. na *-l̥* h glagolu *prërasti*, *prërastq*, prim. dolinsko ime *Perasle* na Pokljuki).

Imena drugih slapov, tudi posebne zanimivosti: *Rinka* (pod Okrešljem v Savinjskih Alpah); tuja imena *Brinta* (pod Krnom), *Boka* (romanska izposojenka st. *Bocca* v pomenu "ustje"), *Ptonc* oz. *Ptunc* (Bohinj, < lok. v *potocē* z vrinjenim *-n*), *Ubite vode* (Bohinj), *Kozják* (pod Drežniško planoto).

Drugi slapovi: *Jagodnik* (v Bohorju), *Kjer hudič babo pere* (pod Stolom), *Kropa* (Voje, leksem *kropa* pomeni tudi "močan izvir", ob dežju je ta slap izredno močen). *Skočniki* so manjši slapovi na Belem potoku v Zgornjesavski dolini, *Korenščica* (v Soteski / Bohinj).

V. Imena studencev

Zanimiva so tudi imena **studencev**, ki sploh ne tečejo po zemeljski površini oz. katerih tok se po nekaj metrih izgubi v zemlji. Taka studenca sta (oba imata isto ime) *Curglja* (od Ovsiš proti Nemiljam) in *Curglja* pri Oplotnici (Južno Pohorje); oba le "curljata". Toda tak studenec ima lahko tudi drugačno ime: nad Dolnicami pri Ljubljani se tak studenec imenuje *Kapovec* (ker voda le *kaplja*). – Nekateri taki studenci imajo močen izvir, npr. *Prdlja* (nad Potoki) in *Šrajeva Prdlja* nad Jesenicami – oba v pobočju Karavank.

Med take studence sodijo tudi tisti, ki sploh nimajo ne dotoka ne odtoka, ampak so le stoječi viri, ki imajo podzemski dotok vode. Omeniti jih je treba, ker njihovo ime kaže na močan romanski vpliv. Na Bledu je to *Buč* (nar. na *běčò*); tak *Buč* je tudi nad Savo pri Radovljici (Lancovo), *Buček* (nar. *běčək*) nad Savo, tik pod zgornjim robom terase pri vasi Breg. Izvor tega imena je v latinskem (romanskem) *puteus* (nemško *Pfütze*). Vendar je tak studenec tudi *Kačji studenec*, tako kot *Zlata voda* (Pokljuka), pri Jesenicah *Jegerbirt*.

Kraške ponikalnice so značilne za vse slovensko ozemlje, tudi za Gorenjsko. Pri Otočah npr. ponikne studenec *Mura*, *Pijavca* (kraj, kjer voda ob večjem dežju izginja pod zemljo) se pojavi že pri Selu (Bled). Temu imenu lahko potem sledimo proti vzhodu, veliko večji požiralnik je npr. *Pijavce* (pl.) pri Vodicach. *Pijavce* so večkrat na Dolenjskem. Tak požiralnik je tudi *Jačka* v Logatcu. Prave reke ponikalnice so predvsem v južnem delu slovenskega ozemlja. Med temi so npr. *Korošica*, ki izgine pod zemljo v Meletovi jami (pri Ocizli), potok *Rak* teče v Tkalco jamo, od tu pa v Planinsko jamo. Reka *Pivka* ponikne v zemljo pri Postojnski jami, se potem prikaže spet na površju kot *Unec*, končno pa pri Vrhnikih spet "izvira" z imenom *Ljubljanska*. Tako je tudi z *Reko*, ki ponikne v Škocjanskih jamah in se spet prikaže kot *Timava* nad Tržaškim zalivom.

Omeniti je treba tudi **hudournike**, to je jarke (navadno jih ljudje imenujejo "graben"), po katerih (zlasti v visokogorskem svetu občasno teče voda z manjšo ali večjo močjo v času, ko se topi sneg in pozneje ob hujših nalivih. V sestavljenih imenih hudournikov je glavni del imena navadno "graben", levi atribut / prilastek pa se ravna po imenu gore ali področja, s katerega priteče, npr. *Rušni* –, *Lipni* –, *Kačji graben*, vendar tudi *Grunt(ov)nica*, *Kotarica*. Levi prilastek lahko izraža barvo, npr. *Rdeči potok*, *Črni potok*. Hudourniška imena so navadno, če niso sestavljena, zelo stara. Tako npr. ime obeh hudournikov v Vratih, namreč *Malega* in *Velikega Črlovca*, *Črlovec*, izhaja iz psl. *červlěnъ* "rdeč".

VI. Jezera

V Sloveniji razen nekaj primerov ni velikih jezer. Večja, naravna jezera imajo imena po kraju oz. po pokrajini, v kateri se nahajajo: *Blejsko jezero*, *Bohinjsko* in *Cerkniško jezero*.

Imena jezer so navadno eno- ali dvobesedna. Pri dvobesednih, sestavljenih imenih jezer je občno ime, ki z atributom na levi strani tvori celotno ime jezera, navadno *jezero*, *mlaka* ali *ribnik* oz. *bajer* (nem. *Weiher*) (vsak od teh leksemov je lahko tudi sam zase lastno ime, zato tudi imena *Jezero*, *Mlaka*, *Ribnik*, kar je splošno-slovensko). Poleg imenovanih treh jezer, katerih ime je sestavljeno z občnim imenom *jezero*, so še nekatera druga, npr. *Trojiško jezero* (Slovenske Gorice), na Štajerskem *Negovsko jezero*; z leksemom *ribnik* *Mali* –, *Veliki ribnik* (Ig), z leksemom *mlaka* npr. *Rjava mlaka* (Triglavsko jezero).

a) Jezera imajo ime lahko tudi po *barvi*, npr. *Črn(j)ava* (Preddvor), *Črno jezero*, *Zlata voda*, *Zelenci*, *Zeleno jezero*;

b) po *rastlinah*: *Vrbje* (večkrat).

VII. Posebno mesto zavzemajo **alpska jezera** (*Triglavsko*, *Krnsko*, *Kriško jezera*), ki se skoraj vsa vežejo na Julijske Alpe (tudi *Jezero* v Fužinarskih gorah).

VIII. Poleg naravnih jezer so tudi **umetna jezera** (predvsem zaradi gradnje elektroenergetskih objektov); ta jezera so večje vodne površine, ki imajo imena po krajih, na področju katerih se nahajajo: *Jeseniško* –, *Zbiljsko* –, *Žovneško* –, *Šmartinsko* –, *Ptujsko jezero* in druga, predvsem na Štajerskem in (zaradi z vodo zalitih rudnikov pri Velenju) *Velenjsko Škalsko* – in *Šoštanjko jezero*.

IX. K vodnim imenom lahko pripišemo tudi **močvirska imena** oz. **imena močvirij**, ki so različno poimenovana, npr. *Blata* (*Na Blatih*), *Obwasca* (*V Blatih*), pri Breznici na Gorenjskem), *Lom* (*V Lomu*, *Na Lomu*, vseslovensko – v tem imenu se skriva psl. *lomъ* s pomenom "močvirje", vendar to lahko pomeni tudi "lom" h glagolu *lomiti* – toda na Pohorju in v Julijskih Alpah ter Karavankah to skoraj dosledno v pomenu "močvirje"), *Lokev* (nar. *wóku* < csl. *Loky*), *Muže* (*V Mužah*) na Gorenjskem in Štajerskem; *Barje*, *Preloge*, *Čreta*, *Na rastkah* (Mežakla), *Nerašče* (Rateče), *Vr(d)nice*.

X. Značilnost Slovenije so (zaradi izrazito kraškega značaja dežele) tudi **presihajoča jezera**. Najpomembnejše je *Cerkniško jezero*, vendar so omembe vredna vsaj še obe *Zagorski jezeri*, obe *Drskovski* in *Palško jezero* ob reki Pivki oz. pivška presihajoča jezera.

XI. Kakor so pri terenskih imenih nekatera omejena samo na določeno področje, najdemo tudi pri vodnih imenih nekatera le na nekem območju, druge pa ne več, npr. *Starka* (studenec) samo v okolici Mojstrane (Zg. Radovna) in Dovjega; *Prdlja* (Karavanke od Golice do Stola, naprej pa ne).

XII. Tudi pri vodnih imenih je (poleg že zgoraj omenjenih) potrebno opozoriti na nekaj narečnih posebnosti: afereza prvega zloga je očitna pri takih (rečnih) imenih, kot je *Sušica*, danes znana pod imenom *Šica*; (splošnoslovensko) *-e-* > *-o-* prehaja npr. v imenu *Rečica* (v geografskih kartah zabeleženo *Ročica*), *Ročevnica* – pravilno *Rečevnica*; namesto pravilnega *Rečica* govorijo (in pišejo) mnogi *Vrčica*, kar ni nič drugega kot *v + Rečica* (predložna zveza za dolinsko ime *V Rečici*, kar vsi bolj oddaljeni kraji prenašajo na ime *Rečica*). Začetni zlog v imenu se dostikrat izgovarja zelo šibko in njegov vokal je navadno reduciran, zato na Gorenjskem in Dolenjskem, a tudi drugje, *-o-* in *-u-* lahko zaradi redukcije popolnoma izpadeta. Na Štajerskem (nad Žalcem) je zato ime *Soteska* skrčeno v *Socka*. Le nekaj više pa je potok *Steska* oz. *Steska jama*.

Če je pri gorskih in terenskih (ledinskih) imenih težko določiti neke enotne sufikse, pa so sufiksi vodnih imen dosti bolj razpoznavni. Vodna imena so večinoma ženskega spola, zato tudi sufiksi *-na* in *-ica*: *Ljubečna*, *Vogljajna*, *Rižana*, *Radovna*, *Kučnica* (Prekmurje), *Temenica*, *Ljubljajnica*, *Savica* (v Bohinju *Sovica*), *Jezernica*, *Predelica*, *Koritnica*; *-inja*: *Hudinja*, *Lahinja*, *Mislinja*, *Dravinja*, *Savinja*, *Dragonja*; *-nik*: *Mošenik*, *Peričnik*, *Presušnik*, *Dobršnik*; *-ek*: *Vogršček*, *Zmrzlek*, *Lašek*; *-ec*: *Sušec*, *Črniec* (Prekmurje), *Tisovec*; *-ka*: *Pivka*, *Dovžanka*.

Kar zadeva **današnje stanje raziskav** na področju gorskih, terenskih (ledinskih) in vodnih imen, je treba reči, da je (vsaj po letu 1990) zanimanje za imenoslovje mnogo večje, kakor je bilo pred desetletji. Iz zgodovine zapisovanja in zbiranja slovenskih krajevnih imen vemo, da se je s tem delom že v 19. stol. ukvarjal F. Metelko in da je zbrano gradivo 20 let pozneje uporabil H. Freyer (leta 1846) v svojem delu *Imena Kranjske dežele*, a je to delo tako kot tisto, kar je v drugi polovici 19. stol. zbral F. Levstik, ostalo nedokončano.

Ob prehodu iz 19. v 20. stol. se je skupina slovenskih zgodovinarjev in jezikoslovcev (s pomočjo duhovnikov in učiteljev) lotila zbiranja krajevnih, a tudi ledinskih in gorskih imen (med njimi so bili tudi Simon Rutar, F. Levec, L. Pintar in še nekateri drugi znani izobraženci), a je to delo po l. 1902 počasi presahnilo. Tako se je z gorskimi imeni pozneje ukvarjal H. Tuma, v Kamniških Alpah V. Kopač, z vodnimi imeni F. Bezljaj, medtem ko imamo ledinska (tudi vodna) imena zbrana v manuskriptni zbirki Slovenske matice v Ljubljani (že iz časa pred l. svetovno vojno). Na žalost pa v tej zbirki ni urejena lokalizacija imen, zato ne vemo, katerim krajem pripadajo. – Tudi danes je resnih imenoslovcev, ki naj bi se ukvarjali z gor-

skimi, vodnimi in terenskimi imeni, komaj peščica. Po drugi strani pa se v zadnjih 10 letih vsaj v vsakem večjem kraju (to velja za vso Slovenijo) nekdo ukvarja z imenoslovjem “kot kulturno dediščino”, vendar so vsi ti “raziskovalci”, tako rekoč brez izjeme, nejezikoslovci, nimajo niti osnovne izobrazbe v jezikoslovju in ker se, razen redkih izjem, izogibajo stikom z jezikoslovci, veliko število na tak način napisanih lokalnih monografij napravi več škode kakor koristi, že zaradi zgrešenih informacij, ki jih nudi.

Viri in literatura¹

- Ceklin, Franc, Bohinj in Triglav, *Planinski vestnik* 1977 (1–3).
Kopač, Vlasto, Krajevna imena v Grintovcih, *Gore in ljudje* (= *Planinski vestnik*) 1946, 1947.
Levec, Fran, Nekaj opazk o naših zemljepisnih imenih, *Planinski vestnik* 1896.
Lovšin, Evgen, *V Triglavu in njegovih soseščini*, 1944.
Prešeren, Jakob, Imenoslovje okrog Begunjščice in Stola, *Planinski vestnik* 1933, 2–5.
Seidl, Ferdinand, *Kamniške ali Savinjske Alpe*, 1907.
Šašel, Josip, Imenoslovje koroških Karavank, *Planinski vestnik* 1930, 280.
Tuma, Henrik, *Imenoslovje Julijskih Alp*, SPD 1931.
Tuma, Henrik, Begunjščica, *Planinski vestnik* 1932, 9.
- Ledinska /terenska/ imena**
Badjura, Rudolf, *Ljudska geografija (Terensko izrazoslovje)* I, II, 1953, 1957.
Bezljaj, France, *Etimološki slovar slovenskega jezika* I, II, III, Ljubljana 1976, 1982, 1995
Blaznik, Pavle, *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do l. 1500* (3 deli)
Cevc, Tone, Bohinj in njegove planine, TNP 1992.
Čop, Dušan, Imenoslovje jeseniške občine, *Jeseniški zbornik Jeklo in ljudje* VI, Jesenice 1991, 6.
Čop, Dušan, Jezikovne in imenske značilnosti okrog Kroke in v dolini Lipnice, *Kroparski zbornik*, Kropa – Radovljica 1995, 190–197.

¹ V navedenem seznamu virov in literature za gorska, vodna in ledinska imena sem omenil le tista dela oz. tiste članke in publikacije, ki sem jih sam uporabljal pri svojem delu. Je pa takih prispevkov zelo veliko, ker ima že skoraj vsaka vas svojo lastno monografijo (teh je bilo posebno veliko napisanih po l. 1990) in v takih monografijah so večinoma omenjena (poleg zgodovinskih, etnoloških in drugih značilnosti kraja) tudi ledinska (vodna) imena. Vendar je tem imenom odmerjenega zelo malo prostora, razlage imen pa so (če se avtor tega sploh upa lotiti), odkrito rečeno, ne samo pomanjkljive, ampak jih je treba sprejeti z vso previdnostjo in seveda preveriti oz. dognati pravi izvor imena ter ime, če je treba, popraviti. Popoln seznam vseh razprav, člankov in opisov (predvsem) ledinskih imen v Sloveniji bi pomenil zelo obsežno in zahtevno delo, vendar bi bilo brez temeljite obdelave imenskega fonda tako delo še vedno tvegano.

Čop, Dušan, Krajevna in ledinska imena nad Begunjami in Radovljico, *Radovljiški zbornik* 1992, 133–139.

Ivan Dolinar, *Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini*, 2000.

Gornik, France, *Bled v fevdalni dobi*, Mohorjeva družba Celje, 1967.

Košir, Stanko, *Rutarška pomnenja*, samozaložba 1994, 12–16.

Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937.

Ledinska imena v lovišču Lovskega društva Begunjščica, Radovljica 2001.

Manuskriptna zbirka ledinskih imen, SM.

Melik, Anton, *Planine v Julijskih Alpah*, SAZU 1961.

Mrdavšič, Janez, *Krajevna in domača imena v Mežiški dolini*, Ravne 2001.

Planina, France, *Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino*, Muzejsko društvo v Škofji Loki, 1976.

Sinobad, Jurij, *Dežela (Kulturnozgodovinski oris Radovljiške ravnine)*, 1999.

Žerovnik, J., *Cerkniško jezero*, Ljubljana 1898.

Vodna imena

Bezljaj, France, *Slovenska vodna imena* I, II, SAZU, Ljubljana 1956, 1961.

Klemše, Vlado, *Krajevna, ledinska in vodna imena v Števerjanu*, Gorica 1993.

Planina, France, Reka Sora, njeno porečje in njen režim, *Loški razgledi* VIII (1961).

Ramovš, Anton, *Slapovi na Slovenskem*, SM 1983.

Steinberg, F. A., *Gründliche Nachricht von dem in dem Inner Crain liegenden Czirk-nitzer See*, Ljubljana 1758.